

Eduskunnan talousvaliokunnalle
HE 36/2026 vp

LAUSUNTO

Kaupan liiton lausunto esityksestä laeiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkina-oikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

Kaupan liitto ry (Kaupan liitto) kiittää talousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntoon seuraavaa:

1. Yleiset huomiot

Kaupan liitto pitää hallituksen esitystä elintarvikemarkkinalain uudistamiseksi monin tavoin ongelmallisena. Kaupan liitto katsoo, että hallituksen esitysluonnoksessa esitetyillä elintarvikemarkkinalain muutoksilla puututaan merkittäväällä tavalla elinkeinoharjoittamisen vapauteen ja vääristetään markkinoiden toimintaa. Esityksellä kiristetään jo ennestään merkittävästi EU-direktiiviä tiukempaa kansallista sääntelyä, joka toteutessaan aiheuttaisi merkittävät lisäkustannukset kaupan alan yrityksille. Uudistus heikentäisi ruokakaupan kilpailua, lisäisi merkittävästi hallinnollista taakkaa lisääntyvien raportointivelvollisuuksien myötä, vaikeuttaisi uusien toimijoiden markkinoille tulemistä sekä kohtelisi eriarvoisesti kotimaisia ja ulkomaisia toimijoita. Esitetyt elintarvikemarkkinalain muutokset ovat kohtuuttomia tilanteessa, jossa nykyiset viranomaisten toimivaltuudet mahdollistaisivat puuttumisen väitettyihin ongelmiin. Olemassa olevia toimivaltuuksia ei ole kuitenkaan käytetty.

2. Esitys on hallitusohjelman vastainen ja lisää kansallista sääntelyä

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa todetaan seuraavaa:

- Hallituksen tavoitteena on liian sääntelyn purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen. Puretaan kansalaisia ja yrityksiä haittaavaa ylikireää sääntelyä ja byrokratiaa. Helpotetaan yritystoimintaa ja yrittämisen edellytyksiä.*
- Hallitus varmistaa, että yrityksiin kohdistuva sääntely on selkeää, ennakoitavaa, oikeasuhtaista, kilpailuneutraalia, teknologianeutraalia ja innovaatiomyönteistä. Näiden periaatteiden toteutumista edistetään sekä kansallisesti että EU-sääntelystä päätettäessä.*
- Hallitus sitoutuu siihen, että yritysten hallinnollinen taakka ei hallituskauden aikana kasva. Hallitus sitoutuu koko valtioneuvoston tasolla ”yksi sisään, yksi ulos” -periaatteeseen, jolla huolehditaan, että uutta sääntelyä esitettäessä velvoitteita kevennetään muualta.*
- Vältetään EU-lainsäädännön toimeenpanon yhteydessä kansallista lisäsääntelyä. Toteutetaan voimassa olevan lainsäädännön ”Suomi-lisä”-kartoitus. Puretaan EU-sääntelyn päälle lisättyä kansallista sääntelytaakkaa, joka haittaa yritysten kilpailukykyä tai ihmisten arkea.*

13.4.2026

Kaupan liitto pitää hallituksen esitysluonnosta EU-lainsäädännön ylimenevänä sääntelynä hallitusohjelman vastaisena. Kaupan liitto toteaa, että lainsäädännön valmistelussa esitettyihin huoliin voidaan vastata olemassa olevan lainsäädännön antamin keinoin jo nykyisellään. Lisäksi Kaupan liitto huomauttaa, että elintarvikemarkkinakia on muutettu sen voimaantulon (2019) jälkeen jo 6 kertaa. Säädöksen ja siihen tehtyjen muutosten toimivuutta ei ole seurattu eikä arvioitu lainkaan tai todettu, että lain muutokset ovat olleet voimassa niin lyhyen aikaa, ettei arvioita ole voitu vielä tehdä. Lisäksi EU-tasoisista elintarvikemarkkinasääntelyä eli UTP-direktiiviä ollaan päivittämässä lähitulevaisuudessa.

Kaupan liitto pitää esitettyä sääntelyä erittäin epäselvänä ja päällekkäisenä nykysääntelyyn nähden. Lisäksi ehdotettujen muutosten perustelut nojaavat väitteisiin, joita ei ole perusteltu tai esitetyillä perusteluilla ei ole lähteitä.

3. Lakiesitys suosii kansainvälisiä elintarvikejättejä ja saattaa vaikeuttaa ruokavientiä

Esitetyt säännökset eivät ole kansainvälisesti pakottavia, kun on kyse kieltojen soveltamisesta tavarantoimintaan, joissa myyjän liikevaihto ylittää kauppatapadirektiivin mukaisen 350 miljoonan euron rajan ja ostaja on tätä suurempi sekä silloin, kun kyse on kauppatapadirektiiviä tiukemmasta kansallisesta sääntelystä. Sääntely vahvistaa kansainvälisten elintarvikealan jättien asemaa entisestään, jotka jäävät liikevaihtorajojen takia sääntelyn ulkopuolelle. Ne pystyvät kilpailemaan ehdoilla, jotka ovat elintarvikemarkkinain nojalla kiellettyjä mm. maksuaika eikä epäselvää elintarvikemarkkinakia tarvitse sopimuksissa noudattaa. Kaupan liitto katsoo, että sääntely kannustaa toimijoita ostamaan ulkomailta. Tämä ei olisi suomalaisen alkutuotannon, elintarvikeketjun tai Suomen valtion etujen mukaista.

Lisäksi vaikutukset tiukemmasta kansallisesta sääntelystä ulottuvat myös ruokavientiin, mikä on esitysluonnoksessa kokonaan arvioimatta. Pahimmassa tapauksessa sääntely tulee vaikeuttamaan suomalaisten pienempien elintarviketoimittajien vientimahdollisuuksiin, kun Suomen epäselvä sääntely karkottaa ostajia. Samalla sääntely saattaisi myös nostaa elintarviketeollisuuden keskittymisastetta Suomessa.

4. Omien merkkien käyttö on kansainvälisesti vakiintunut toimintatapa kaupassa

Kaupan liitto korostaa, että omat merkit (ns. private label) ovat kansainvälisesti laajasti käytetty kaupan ja teollisuuden toimintatapa. Omien merkkien tuotteet ovat laillisia ja yleisesti hyväksytyjä kaikissa EU- ja ETA-maissa, ja kaupan alalla niitä käytetään päivittäistavarakaupan lisäksi myös erikoiskaupassa ja tukkukaupassa. Kaupan liitto kantaa huolta siitä, että esitetyt rajoitukset omille merkeille leviävät muille kaupan alan sektoreille. Näin on jo nyt käymässä esimerkiksi maksuaikojen osalta komission maksuviivästysasetuksen muodossa, joka on erittäin haitallinen monelle erikoiskaupan alalle kuten rautakaupalle ja puutarhamyymälöille. Omien merkkien kauppatavan rajoitukset heikentävät merkittävästi kotimaisen kaupan edellytyksiä kilpailla kansainvälisiä toimijoita vastaan, jotka tulevat parhailaan verkkokauppojen ja verkkoalustojen avulla voimakkaasti Suomen markkinoille.

Kaupan liitto korostaa, että suomalaisessa päivittäistavarakaupassa kaupan omien merkkien osuus on merkittävästi pienempi kuin monissa muissa Euroopan maissa ja Suomessa myytävistä private label-tuotteista merkittävä osa on kotimaisia tuotteita.

Private label-tuotteisiin liittyy merkittäviä etuja:

- Omat merkit johtavat alempiin hintoihin, mikä on kuluttajien edun mukaista. Erityisen tärkeää se on tällaisena taloudellisena aikana, jolloin Suomessa menee taloudellisesti huonosti, epävarmuus vallitsee ja monen kuluttajan käytössä olevat varat ovat vähissä.
- Omat merkit voivat täydentää markkinoita tuotteilla, joita teollisuus ei tarjoa.

13.4.2026

- Omat merkit voivat myös lisätä jakelun tehokkuutta, sillä kaupan ketjut voivat optimoida toimitusketjun ja hallita laatua paremmin.
- Omat merkit ovat varsin suosittuja kuluttajien piirissä, kun tarjolla on halvempi mutta silti laadukas vaihtoehto.
- Omat merkit mahdollistavat kilpailun keskittyneillä elintarviketeollisuuden markkinoilla
- Omat merkit lisäävät tuotteiden erilaisuutta ja siten myös kaupan kilpailua.
- Omia merkkejä tuotetaan yhteistyössä elintarviketeollisuuden kanssa. Yhteistyö mahdollistaa teollisuudelle tasaisen ja ennustettavan myyntivolyymin ja auttaa hyödyntämään tuotantokapasiteettia tehokkaasti, tasoittamaan tuotantopiikkejä ja -kuoppia sekä varmistamaan vakaan tulovirran.

Kaupan liitto korostaa, että omien merkkien sääntelyä ovat hyvin selväsanaisesti vastustanut myös Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV). KKV on tuonut esiin, että kaupan omat merkit lisäävät kilpailua, ja että lakiuudistuksessa esitetty kaupan omien merkkien kanssa kilpailevien tuotteiden lojaliteettiperiaate olisi kuluttajien etujen vastainen.

5. Esitys puuttuu yritysten elinkeino- ja sopimusvapauteen

Ehdotetuissa säännöksissä on kyse osittain erittäin poikkeuksellisesta puuttumisesta yritysten elinkeinovapautteen ja sopimusvapautteen. Sopimusvapauden rajoittaminen yritysten välisissä sopimussuhteissa tulisi rajata vain välttämättömään ja tällainen lainsäädäntö vaatii tuekseen erittäin vahvat perusteet, jotka eivät tässä asiassa täyty. Yritysten välisissä suhteissa sopimusehtojen tulisi lähtökohtaisesti olla osapuolten vapaasti sovittavissa. Kaupan liitto näkee, että sellaisista sopimusvapauden ja elinkeinovapauden rajoituksista, joita ei voida perustella riittävän yksiselitteisillä vaikutusarvioilla olisi luovuttava.

6. Kaupan liiton muutosesitykset hallituksen esitykseen.

Kaupan liitto esittää, että eduskuntakäsittelyn yhteydessä lakiesitystä muutetaan seuraavasti:

1. Kaupalliset kostotoimet 2 e §

- kosto-olettamaa koskevista lisäyksistä 2 e §:ään tulee luopua,

2. Kielto edellyttää tiettyjä tietoja 4 b §

- pykälä tulee poistaa hallinnollista taakkaa lisäävänä.

3. Ostajan tuotemerkin suosimisen kielto 4 c §

- pykälä tulee poistaa sisällöltään epäselvänä, turhaa hallinnollista taakkaa aiheuttavana ja elinkeinonharjoittajan vapautta rajoittavana.

Yksityiskohtien osalta Kaupan liitto yhtyy Päivittäistavarakauppa ry:n lausuntoon.

Kunnioittavasti

Kari Luoto

Toimitusjohtaja

Kaupan liitto ry

